

Knallarna 2 (2)

Knallen på bilen står vid Knalletorget, foto Glenn Murberg 20150612

Länsstyrelsen instämde och tillfogade att de borde få sälja också produktionen från Källängs jacquardfabrik som anlagts 1843 (på Åsletorp Jönsagården i Örby). Genom den handelsordning som utfärdades i januari 1847 tycks reseallmogen hädanefter ha fått den rätten. I dessa krav agerade knallarna som grupp, något det finns flera uppgifter om man samarbetade och delade upp marknaden före resorna, man hade till och med en försäkringsinrättning för tullkonfiskationer. Detta strider annars mycket mot den spridda bilden av knallen som den store individualisten. Knallarna är väl den befolkningsgrupp i Sjuhäradsbygden vars mentalitet bäst bevarats i traditionen. Knallen var, har man sagt, "hård som sten" vid utebliven betalning "och ytterligt hämndgirig". Allmogehandlarna var också kända för sin affärsskicklighet: "om man sätter en smålänning på en naken klippa i havet, så livnar han sig i alla fall. Släpper man sedan dit en knalle, så lurar han av smålänningen det lilla han har." Knallen hade redan i början av 1800-talet fått ett tivelaktigt rykte. Han betraktades ibland som en krämare som sög musten ur dem som blev skuldsatta till honom. Socialt förbands han med grupper som ansågs samhällsnyttiga, judar, vagabonder, tattare, zigenare o.s.v. Påfallande ofta talas om att han sålde "vitt", d.v.s. arsenik som kunde användas i lömska syften. Hans varor risades för dålig kvalitet och hans ärlighet sattes i fråga. Att hans lyxvaror spred fåfänga och underminerade samhällsmoralen var ett ofta framfört påstående i riksdagsdebatterna. I denna mening på knallespråket månsing framstår han som en tämligen skrupelfri affärsman med en föraktfull syn på sina kunder: "Gronna ä I å gronntjack få I, men ekel klämmer in ståla", vilket ungefär kan tolkas som: "Skit är ni, och skitvaror får ni, men jag tar hand om pengarna". En försmädlig släng fick knallen i denna dikt av Wilhelm von Braun. Observera stroforna om smuglingen, "lurendrejeriet": Men knallen har också givits ett mer försonligt eftermäle, som i Harry Blombergs dikt: "Han drog på Roslagsvägarna sin kärra och skojade och söp sig full, men han var god och jag vill ej förvärra det onda ryktet på hans döda mull".